

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

УДК 378.04:615]:633.88

ПРОЦЕС ВИВЧЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Аркушенко Г.Г.

*Комунальний заклад «Бериславський медичний фаховий коледж»
Херсонської обласної ради*

В умовах сьогодення постійно зростає попит на лікування натуральними природними засобами, лікування травами (фітотерапія), лікування лікарськими засобами, виготовленими на основі біологічно активних сполук рослинного походження (гомеопатія), спостерігається суттєве підвищення попиту населення України на лікарські засоби, виготовлені на основі рослинної сировини. Лікарські рослини займають важливе місце в арсеналі лікарських засобів і застосовуються для лікування людей, тварин або є джерелом отримання лікарської сировини. Лікарські трави є більш близькими речовинами для організму людини, ніж синтетичні препарати, а їхній терапевтичний ефект хоча й розвивається повільно, проте більш тривалий і не викликає різких побічних дій.

Лікарські рослини використовують у натуральному та переробленому вигляді – у вигляді лікарської сировини. Лікарською сировиною є різні органи та частини рослин. Для потреб науки й медицини заготовляють сировину близько 95 видів, в широких обсягах використовують близько 50 видів [2, с. 8].

Згідно навчальної програми підготовки студентів за спеціальністю 226 Фармація, промислова фармація фармакогнозія, як одна з навчальних дисциплін у системі підготовки фармацевтів, передбачає вивчення лікарських рослин, лікарської рослинної сировини та продуктів перероблення рослинного і частково тваринного походження. Її роль у формуванні професійних навичок і умінь майбутнього молодого спеціаліста та його фармацевтичного мислення визначається фактом, що засоби рослинного походження становлять більше третини усіх лікарських засобів, дозволених для медичного застосування в Україні [1, с. 11].

Важливою частиною вивчення студентами лікарських рослин є їх біологічне різноманіття. Погіршення екологічної ситуації, необмежений і неправильний збір, переробка, зберігання лікарських рослин призводить до втрат значних їх кількостей, скорочення місць розповсюджень. Ці проблеми потребують привернення уваги до питань збереження, покращення стану та відновлення природних екосистем лікарських рослин, живої природи як основи підтримки життя і засобів для існування людей, підвищення рівня інформованості здобувачів освіти з питань біологічного різноманіття та сприяння переходу до збалансованого використання природних ресурсів.

Лікарська рослинна сировина (ЛРС) як самостійний засіб дозволена для відпуску хворим з аптеки, а також використовується як субстанція для отримання лікарських препаратів. Сировину з лікарських рослин застосовують переважно у висушеному стані. Постійно зростаючий потік біологічно активних добавок з використанням рослинної сировини, а також проблема фальсифікації ЛРС і препаратів рослинного походження вимагають високої компетентності від майбутніх спеціалістів.

Студенти детально вивчають флору України та ближнього зарубіжжя. При визначенні лікарських рослин студенти, користуючись алгоритмічними схемами, вивчають назву ЛРС, лікарської рослини, родини латинською, українською мовами, опис рослини, поширення та місце зростання, правила заготівлі, основні охоронні заходи, первинне оброблення, сушіння, термін зберігання. По кожній групі біологічно активних речовин студенти ретельно вивчають їх роль для рослин, класифікацію, основні фізичні й хімічні властивості та реакції ідентифікації, фармакологічну дію та застосування. Майбутні спеціалісти набувають навичок визначення ідентичності ЛРС за мікроскопічними ознаками, визначають фізико-хімічні властивості, підбирають екстрагент для виділення певної групи біологічно-активних речовин, за допомогою якісних реакцій визначають якісний склад ЛРС і проводять кількісне визначення основної групи речовин.

Засвоєнню матеріалу допомагають розроблені викладачами таблиці, схеми, постійне поповнення гербарійного й сировинного фонду та фотоматеріалу. На тематичних контролях студентам пропонується порошокаване завдання, до складу якого входить два або три компоненти лікарської рослинної сировини, розтертої в порошок. Необхідно ідентифікувати ЛРС за допомогою мікроскопічного аналізу і зробити висновок.

Практичні навички та вміння, отримані студентами на лабораторних та практичних заняттях, закріплюються під час проходження ними практики.

Фармакогностична практика передбачає практичне навчання студентів в області заготівлі, сушіння, зберігання лікарської рослинної сировини та використання лікарських засобів рослинного походження в лікуванні населення і профілактиці ряду захворювань.

Базою фармакогностичної практики КЗ «Бериславський медичний фаховий коледж» є Державне підприємство «Каховське лісове господарство». Студенти ознайомлюються з флорою України, систематизують знання морфологічних ознак лікарських рослин в умовах їх зростання; засвоюють навички збирання, первинного оброблення і сушіння лікарської рослинної сировини, враховуючи її властивості. Оволодівають технікою гербаризації лікарських рослин та визначенням тотожності свіжезібраної лікарської рослинної сировини за морфологічними ознаками та за допомогою експрес аналізу в польових умовах. Студенти набувають професійного досвіду роботи з нормативно-технічною документацією та довідковою літературою, що стосується лікарської рослинної сировини. При проходженні навчальної практики з фармакогнозії студенти оформлюють щоденник, в якому представлені зібрані мікрогербарії лікарських рослин. За час фармакогностичної практики студенти роблять гербарії лікарських рослин та заготовляють лікарську рослинну сировину [3, с. 15-18].

Зібрана студентами ЛРС зберігається в придатних для зберігання умовах в коледжі. Надалі використовується на заняттях з фармакогнозії та ботаніки для вивчення лікарських рослин. На технології ліків студенти саме з цієї ЛРС виготовляють настої та відвари, ароматичні збори. Навчальна фармакогностична практика поглиблює теоретичні знання студентів і надає практичних навичок з питань розвитку, біологічного різноманіття, ідентифікації дикорослих та культивованих лікарських рослин.

Вивчення фармакогнозії як профільної дисципліни є невід'ємною частиною формування майбутнього спеціаліста. Критерієм якості підготовки є засвоєння практичних навичок з фармакогнозії, умінь і знань, передбачених програмою та визначення актуальних проблем збереження біорізноманіття лікарських рослин, визначення його ролі у нашому повсякденному житті.

Список використаних джерел:

1. Бобокова І. А. Фармакогнозія. Посібник для практичних занять: Навч. посібник. К.: Медицина, 2006.
2. Желага А. М., Безпала Т. М. Лікарська рослинна сировина як основа для виробництва якісних фармацевтичних препаратів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gisar.eu/ru/node/1618>

3. Краснов В. В., Ветютнева Н. О. Компетентністний підхід у формуванні моделі провізора на етапах безперервного професійного розвитку. Науково-методична конференція з міжнародною участю. *Проблеми безперервного професійного розвитку лікарів і провізорів*: Зб. праць. К., 2007.